

Nyelvhelyességi megállapítások Földi János Magyar grammatikájában

A 18. század utolsó évtizede igen jelentős a magyar nyelvtanirodalom történetében, ekkor több magyar nyelvtant írtak, mint utána bármelyik évtizedben (Benkő 1960).

1789-ben, majd 1790-ben a Hadi és más nevezetes történetek szerkesztői (Görög Demeter és Kerekes Sámuel) pályázatot hirdettek egy magyar nyelvtanra. Öt munka érkezett be, közülük a legjobbnak Földi János grammatikáját ítélték. A bírálók azonban úgy vélték, jobb lesz, ha maguk szerkesztenek össze egyet a pályaművekből. Az így elkészült mű lett a híres-hírhedt ún. Debreceni grammatika (1795). A nyelvtudomány-történet úgy tekint a Debreceni grammatikára, mint a kor legszínvonalasabb nyelvtanára. Hogy milyen mértékben támaszkodtak a szerzői Földi munkájára, az sokáig nem derült ki, Földi nyelvtanát ugyanis csak 1912-ben adta ki Gulyás Károly.

Földi – Kazinczy jó barátja – kiváló felkészültséggel alkotta meg nyelvtanát. A korabeli nyelvtanok közül kiemelkedik részletességével, magyarosságával, valamint azzal, hogy folyamatosan érezhető benne a nyelvhelyesség szempontja. A kortárs grammatikáktól az is megkülönbözteti, hogy Földi nemcsak a normatív szabályokat fogalmazza meg, hanem a tiltásokat is. Ezek többnyire a nyelvjárási sajátosságokra vonatkoznak.

Annak ellenére, hogy milyen jelentősnek tartják mindkét munkát, alaposabb elemzést szinte egyáltalán nem olvashatunk róluk. Egy-egy szerző, például Nagy Sándor (1929), Vargha Balázs (1978) összeveti ugyan a két nyelvtant, részletes összehasonlító filológiai elemzés azonban még nem született (vö. Sebestyén 1997). Előadásomban arra teszek kísérletet, hogy a Földi nyelvtanában olvasható negatív előírásokat, a tiltásokat felgyűjtsem, azokat rendszerezem, és hogy bemutassam, mire vonatkoznak. Ezeket összevetem a Debreceni grammatika megfelelő fejezetével, megvizsgálva, hogy ebben a tekintetben miben tér el vagy miben hasonlít a két munka egymásra.